vienu sluoksniu, retkarčiais dviem ar daugiau (Kž 232). Toks žemės su permaišytais išmėtytais kaulais plotas siekia nuo 5–8 cm iki 0,2–0,26 m storio, tačiau vyrauja apie 0,12 m storis (Kž 230, 232–I, 232–II, 233). Tarp jų įsiterpia ryškiau ar sunkiau pastebimi švaresnės (be kaulų ar su mažesniu kiekiu kaulų) žemės sluoksneliai. Susidaro įspūdis, kad šie kapai formuojami per kelis kartus, t. y. vienu metu paaukojus žirgą, jo palaikai truputį užberiami žeme; po to čia pat aukojamas kitas žirgas. Tai ryškiai liudija kai kuriuose kapuose išskiriami tokie sluoksniai, kur kartu su žirgo palaikais (kai kuriomis kūno dalimis?) sudedamos ir įkapės – kamanų dalys, sagtys, apkalai ir kt. Šiuose sluoksniuose kaulai guli be jokios tvarkos, vyrauja galūnių ir galvos kaulai – išmėtyti visame plote, neretai sulaužyti, visur pasklidę dantys, galvos kaulų fragmentai. Preparuojant šie atskiri plotai paviršiuje gan aiškiai skiriasi. Paprastai laidoti du individai.

Žirgų kapuose rasta įvairių dirbinių. Tarp kaulų rasta žirgo aprangos dirbinių ar jų fragmentų – žąslai (2), balnakilpės (2), įvairiausi apkalėliai, kabučiai, įvijos, sagtys, geležinis skambalas. Radiniai liudija apie tokio tipo kapams būdingas gausesnes ar retesnes įkapes – jos rastos visuose kapuose. Kartais randami gintariniai dvigubo nupjauto kūgio formos karoliai (Kž 231, 236), dažnas radinys – įvairaus dydžio karčių įvijos, kartais su išlikusiais viduje raištelių likučiais. Labai dažnos kapuose įvairių formų geležinės sagtys – ovalios, kvadratinės, stačiakampės, D formos.

Kapai datuojami IX–XI a.

MARVELĖ CEMETERY

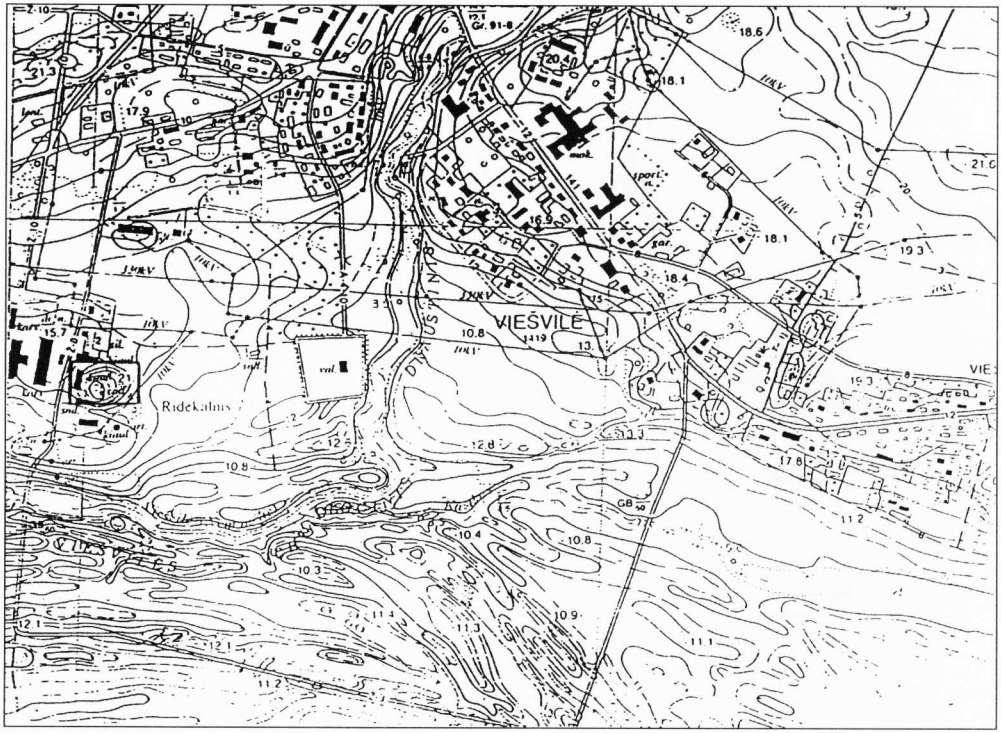
In 2003 was proceeded the archaeological research of Marvelė burial ground in Kaunas. There were investigated 9 horse graves (osteologically there were identified about 18 horses' sceletons). Horse graves were found in the eastern part of burial ground. The horse graves were ascribed to one type of burials: – burial items together with the bones of one or several horses scattered in a definite area measuring 0.7x0.9 – 1.5x1.2 m, usually in one or two layers 0.08–0.2 (mostly 0.12 m) m thick. Horse graves were dated to the 9th–11th centuries. Many of horses contained numerous burial items – bridle bits (2), amber beads (2), stirrups (2), many sheet metal spirals ornamenting the mane, horse bells, many different buckles and others.

VIEŠVILĖS KAPINYNAS

Ugnius BUDVYDAS

2003 m. TIM pratęsė ardomo Viešvilės kapinyno (A 1636, Jurbarko r., Viešvilės sen.) archeologinius tyrimus (33 pav.) (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 255–256; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 118–119; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 99–101). Kapinynas su pertraukomis tyrinėjamas jau penktus metus. Rasti 3 degintiniai mirusiųjų kapai bei 1 griautinis vaiko kapas, datuojami X–XI a.

2003 m. pradžioje vietos ūkininkas, darydamas užvažiavimą į kalvą, dalį kapinyno traktoriumi nustumdė. Paviršiuje rasta degintinių kaulų bei įmovinis ietigalis. Dėl šių priežasčių buvo nuspręsta atlikti archeologinius tyrimus traktoriaus nustumdytoje kalvos

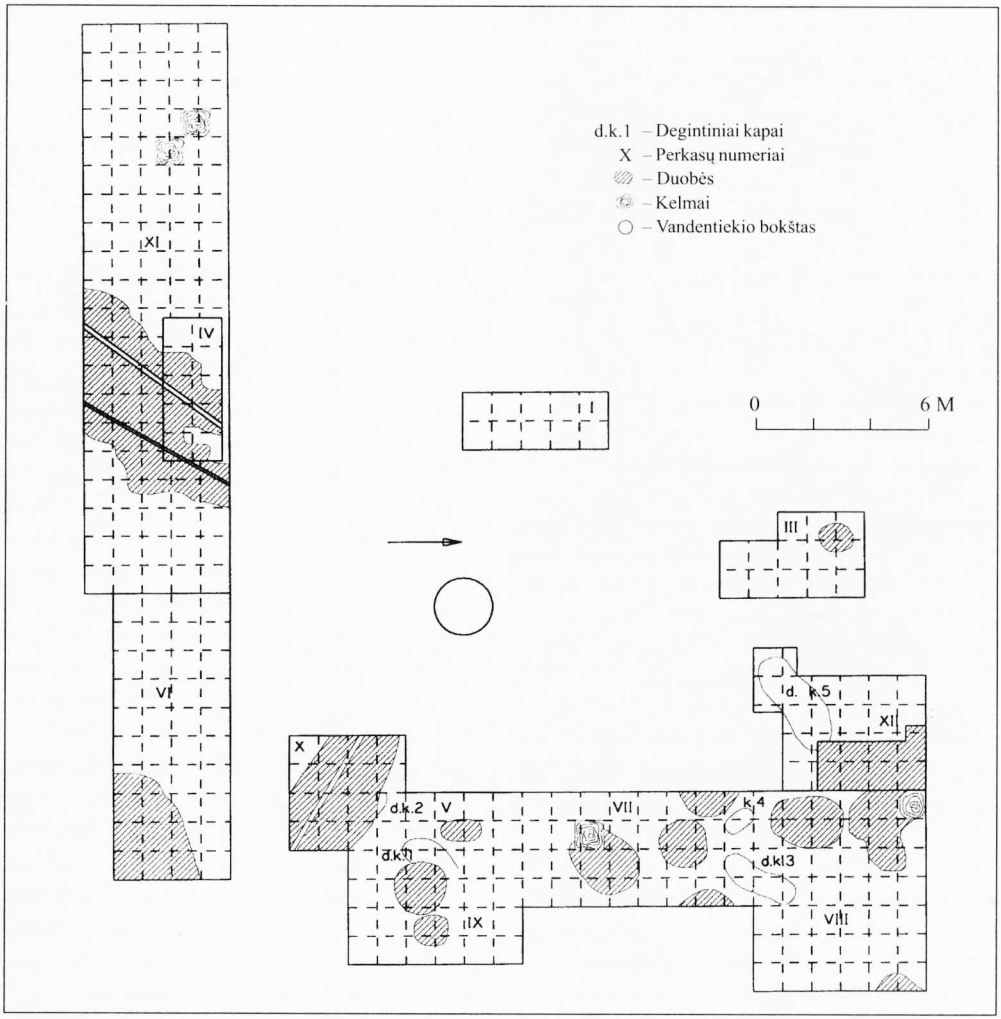
33 pav. Viešvilės kapinyno (Jurbarko r.) vieta (M1:10000).
Fig. 33. Site of the Viešvilė burial ground (Jurbarkas district) (M1:10000).

vietoje bei jos Š–ŠV dalyje, tikintis surasti dar nesuardytų kapų (34 pav.). Kasinėjimus finansavo KVAD, tyrimus atliko straipsnio autorius.

Ištirtas 122 m^2 plotas (perkasos XI ir XII; 34 pav.). Š kalvos dalyje aptiktas *degintinis kapas 5*. Kapo duobės kontūras aiškiai išsiskyrė 40 cm gylyje, o dugnas pasiektas 120 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Kapas ištęsto ovalo formos, 350 cm ilgio, plačiausioje vietoje 120 cm pločio, orientuotas iš PV į ŠR, pjūvyje – pusapvalis. 110 cm gylyje atsidengė 190 cm ilgio ir 50 cm pločio stačiakampio formos įgilinimas, kuriame rastos visos įkapės bei degintinių kaulų.

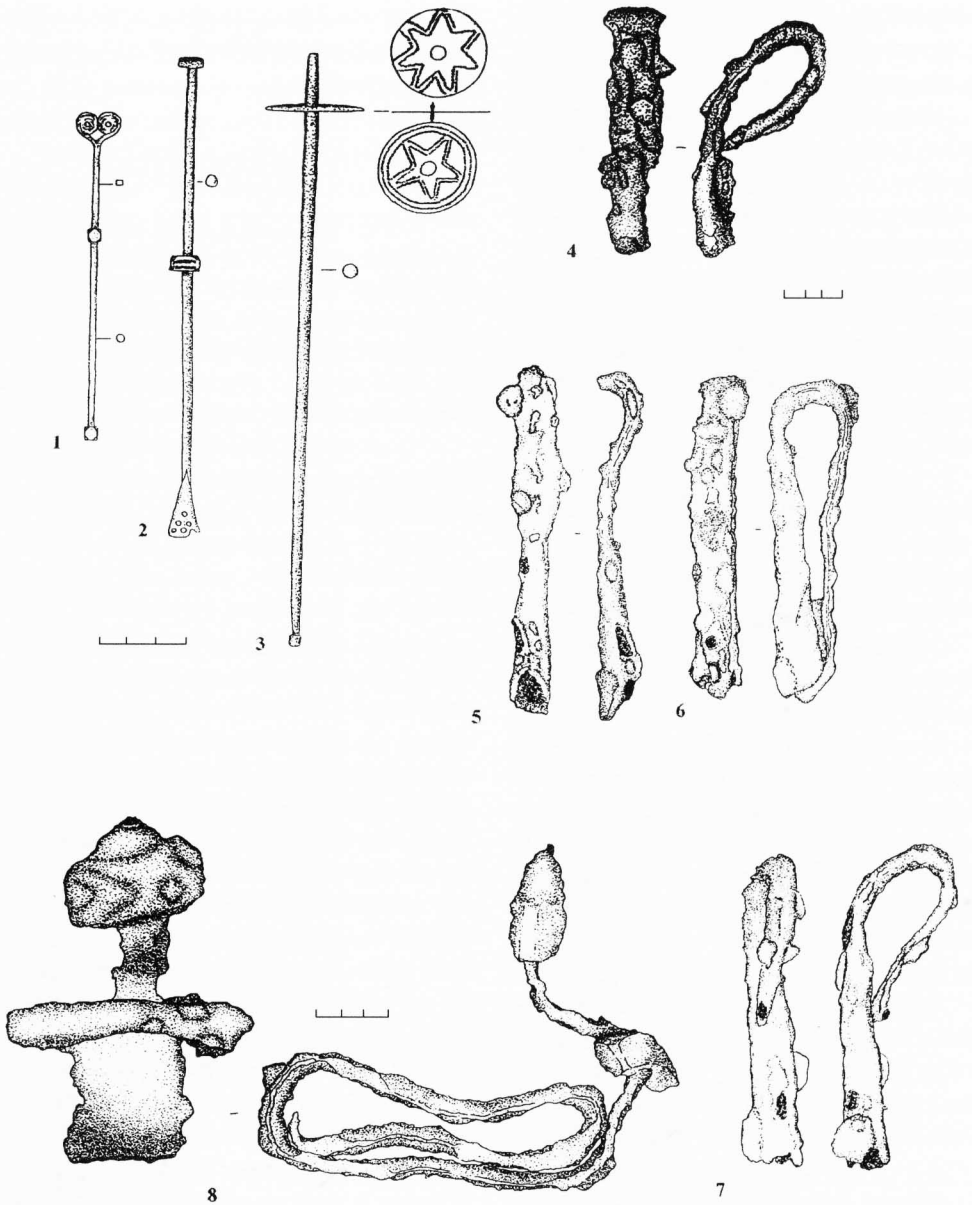
Degintiniai kaulai rasti kapo ŠR dalyje (50x50 cm dydžio plote), po moteriškomis įkapėmis. Kaulai stambūs, švarūs, gerai sudegę, degėsių bei angliukų neaptikta.

Kape skirtingose vietose rastos 2 įkapių grupės. Pirmoji – tai jau minėta moteriškų įkapių grupė, kurią sudarė 3 juostų audimo įrankiai (35:1–3 pav.), vytinių antkaklių, juostinių apyrankių fragmentai, įvijinis žiedas, įvijos bei peilis. Kita grupė rasta centrinėje kapo dalyje, ją sudarė didelis įkapių gniužulas – 5 kalavijai, 4 ietigaliai, 3 peiliai bei juostinės apyrankės fragmentas. Šalia nerasta jokių degintinių kaulų. Sprendžiant iš kai kurių

34 pav. Viešvilės kapinyne 2001–2003 metais tyrinėtų perkasų schema. *U. Budvydo brėž.*
Fig. 34. Layout of trenches investigated in 2001–2003 in the Viešvilė burial ground.

įkapių padėties, dalis jų buvo įmestos jau užpilant kapą žemėmis. Iš viso kape rastos 54 įkapės, kurių didžioji dalis – nuo ugnies apsilydę smulkūs vytinių antkaklių, įvijų fragmentai bei neaiškios paskirties apsilydę vario lydinio bei geležinių dirbinių fragmentai. Dr. R. Jankauskui atlikus antropologinius tyrimus nustatyta, kad kape greičiausiai buvo palaidoti 2 suaugusiųjų (vieno iš jų vyro) ir 4–5 m. vaiko palaikai. Bent vienas iš suaugusiųjų – vyresnio amžiaus (osteochondrozės pėdsakai). Kremacija vyko nevienodoje temperatūroje

35 pav. Viešvilės kapinynas, degintinis kapas 5: 1–3 – juostų audimo įrankiai, 4–7 – ietigaliai, 8 – kalavijas. *U. Budvydo pieš.*

Fig. 35. Viešvilė burial ground, cremation grave 5: 1–3 – tools for sash weaving, 4–7 – spearheads, 8 – sword.

(600–800°C) – vidutinio dydžio laužavietėje, kurios pakraščiuose buvo žemesnė temperatūra, arba nepakankamai ilgai degusi.

Kape rasti juostinių apyrankių fragmentai bei T tipui artimas kalavijas leidžia šį kapą datuoti X–XI a.

Perkasoje XI, kuri buvo kasama traktoriaus nustumdytoje kalvos vietoje, atsitiktinai rasta vytinių antkaklių, juostinių apyrankių fragmentų, žirgo skambalėlis, 2 ietigaliai, kalavijo rankenos buoželė, geležinė sagtis, lipdyto puodo pakraštėlio fragmentas ir kt. Degintinių kapų neaptikta.

Viešvilės kapinynas, datuojamas X–XI a., priklauso Nemuno žemupio skalvių etnokultūrinei grupei.

VIEŠVILĖ CEMETERY

In 2003 TIM continued the archaeological investigations of the Viešvilė cemetery (Jurbarkas district). The area of 122 m^2 (2 trenches) was investigated. The unearthed cremation contained most likely burials of 2 adults and one child aged 4–5 years. The grave is dated back to the 10th–11th centuries.

LAZDININKŲ (KALNALAUKIO) KAPINYNAS

Donatas BUTKUS, Julius KANARSKAS

Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinyno (kultūros vertybė A 1708; Kretingos r.) archeologijos tyrimus KM vykdo nuo 1991 m. Iš viso per 8 tyrimų sezonus muziejaus archeologinė ekspedicija ištyrė 1264,6 m^2 plotą, kuriame rado 49 II–III a. griautinius kapus su akmenų vainikais ir 4 VII a. griautinius kapus, o po senojo geležies amžiaus kapinyno horizontu aptiko ankstyvojo geležies amžiaus–senojo geležies amžiaus pradžios senovės gyvenvietės kultūrinį sluoksnį (šio leidinio p. 28–29).

2003 m. ištirtas 27,8 m^2 plotas, kuriame aptikti 2 griautiniai – moters ir vyro kapai (81 ir 82), įkasti į senovės gyvenvietės kultūrinį sluoksnį. Kapų viršutinis sluoksnis nuartas. Griaučiai neišlikę, sunykę. Mirusiųjų orientacija kape ir lytis nustatyta pagal įkapes ir jų išsidėstymą. Panašu, kad jie buvę apjuosti akmenų vainiku, kurie dirbant žemę nuardyti (išliko tik 1 didelis akmuo bei dar 2–3 akmenų kontūrai).

Moters *kapo 81* kontūras išryškėjo 36–40 cm gylyje. Duobė netaisyklingo ovalo formos, pailga ŠV–PR kryptimi, 2,93 m ilgio, iki 1,65 m pločio, dubens pavidalo skerspjūvio. Jos dugnas buvo 51–53 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Moteris palaidota skobtiniame karste, kurio ilgis apie 2,4 m, o plotis – 65–70 cm, paguldyta galva 340° į ŠV.

Mirusiosios galvūgalyje gulėjo smiltainio akmens verpstukas ir geležinė yla su medinio koto liekanomis. Virš galvos buvęs pastatytas miniatiūrinis lipdytinis molinis puodelis, žemiau kurio gulėjo Romos imperijos sestercijus. Puodelis dešiniuoju kraštu dengė šalia gulėjusios žalvarinės lankinės segės lenkta kojele įviją ir žalvarinę kilpinę įviją. Greta puodelio ir segės rastos žalvarinio apgalvio liekanos. Apgalvis padarytas iš apkabėlių, suvertų dviem horizontaliomis eilėmis ant odinių juostelių, kurių galai pritvirtinti prie apskritos, dekoruotos plokštelės su akute